

Відділ обслуговування читачів

Олена Харгелія

завідувач відділу обслуговування читачів ЛННБУ ім. В. Стефаника

Наталія Чернюк

*провідний бібліотекар відділу обслуговування читачів
ЛННБУ ім. В. Стефаника*

Про діяльність відділу обслуговування читачів ЛННБУ ім. В. Стефаника від 1940 р. до 2010 р. Прослідковано еволюцію організації обслуговування від кількох читалень — до впровадження автоматизованої книговидачі на базі модуля циркуляції АБІС Aleph.

Ключові слова: користувач, обслуговування, читальний зал, книжкова виставка, бібліотечно-інформаційна робота, довідково-біографічний апарат, електронний каталог, модуль циркуляції, автоматизована книговидача, АБІС Aleph.

The article considers Reader's servicing department activity of the Vasyl Stefanyk Lviv National scientific of Ukraine from 1940 till 2010. It's the attempt of researching the evolution of the development of users servicing in few reading halls to the moment of introducing computer-aided book delivery in circulation module of the Integrated library system Aleph.

Keywords: User, reader's servicing, reading hall, book exhibition, library information work, help device, electronic catalogue, circulation module, computer-aided book delivery, Integrated library system Aleph.

О деятельности отдела обслуживания читателей ЛННБУ им. В. Стефаника от 1940 р. до 2010 г. Прослежено эволюцию организации обслуживания от нескольких читален до внедрения автоматизированной книговыдачи на базе модуля циркуляции АБИС Aleph.

Ключевые слова: пользователь, обслуживание, читальный зал, книжная выставка, библиотечно-информационная работа, справочно-библиографический аппарат, электронный каталог, модуль циркуляции, автоматизированная книговыдача, АБИС Aleph.

Організація обслуговування читачів у бібліотеці за новим радянським зразком розпочалась з 1940 р. У цей період було здійснено ряд заходів, спрямованих на впровадження нової системи обслуговування читачів та її вдосконалення. У 1940 р. у бібліотеці функціонувало 8 читальних залів, розрахованих на 56 осіб, які обслуговували відвідувачів відповідно до свого профілю: кабінети марксизму-ленінізму, мистецтвознавчої літератури, картографічний, відділи української мови і літератури, стародруків, рукописів, періодики, бібліографічний.

При головному читальному залі було укомплектовано підручний фонд на 1 000 др. од., який складався переважно із довідкової літератури.

Однією з основних форм масової роботи з читачами стала організація книжкових виставок з відзначення важливих подій суспільно-політичного, культурного й літературного життя, які викликали глибоке зацікавлення громадськості і широко висвітлювались у пресі. Серед найбільш ґрунтовних була виставка, приурочена до 100-річчя виходу в світ «Кобзаря» Т. Г. Шевченка (квітень 1940 р.) [20, арк. 29], де акцентувалася увага на матеріалах, що розкривали революційно-демократичну спрямованість творчості поета. Крім творів Шевченка українською мовою, на виставці були широко представлені видання іншими мовами.

У відділі рукописів зберігся протокол засідання комісії з підготовки виставки до 85-річчя з дня смерті А. Міцкевича (листопад 1940 р.) [45, арк. 4-10], який засвідчує, що її ініціатором була Спілка письменників України за участю В. Василевської та інших визначних діячів польської культури. Експозиція будувалася за зразком виставки, організованої у Києві до 125-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. Зокрема, ставилося питання про відображення революційно-демократичних аспектів творчості А. Міцкевича, його інтернаціональних зв'язків з Україною, Білорусією та Росією.

Кінець 1940 р. — перша половина 1941 р. — характерні багатьма починаннями і пошуками діяльності бібліотеки. 1941 р. можна вважати початком історії відділу обслуговування як структурної одиниці бібліотеки. У штаті відділу було 11 працівників, в числі яких — 2 технічні бібліотекарі книгосховища і три гардеробники.

З 13 вересня 1940 р. відділ обслуговування очолювала *Зінаїда Михайлівна Селіцька*^{*}, переведена на роботу до Львова з Бібліотеки АН УРСР м. Києва.

Тільки на передвоєнний II квартал 1941 р. у плані відділу передбачалось:

- в середньому обслужити 150 осіб на день;
- організувати вітрину-календар, лекції для читачів;
- вести аналітичний каталог журналів;
- розповсюдити анкету «чого бажає читач од читальні»;
- скласти пам'ятки читачеві «М. Ю. Лермонтов», «Л. М. Толстой» та ін. [6, арк. 3-4].

Після визволення Львова від німецької окупації бібліотека почала функціонувати з вересня 1944 р. Відновлення радянської системи обслуговування читачів почалося у бібліотеці з одного читального залу та абонементу, які з вересня до кінця 1944 р. обслужили понад 1 000 читачів і видали біля 4 000 книг [24, арк. 2-12].

У листопаді 1944 р. завідувачем відділу обслуговування читачів було призначено *Вацлава Адольфовича Ольшевича* — доктора суспільних і адміністративних наук, який пропрацював на цій посаді до 1949 р. [26, арк. 126].

Впродовж 1945 р. було відновлено систему обслуговування читачів у чотирьох будинках бібліотеки: на вул. Стефаніка, 2; Радянській, 24 (тепер вул. В. Винниченка); Лисенка, 14 та Бібліотечній, 2. Знову починає працювати кабінет марксизму-ленінізму. У 1945 р. бібліотеку відвідало всього 5 309 читачів, яким було видано 19 200 книг.

З метою інформування читачів про нові надходження в читальних залах вивішувались списки літератури, яка поступала у фонди книгозбірні. Організовувались виставки, приурочені видатним історичним подіям, ювілеям відомих діячів [35, арк. 10].

З 11 травня 1946 р., тобто з моменту публікації «Гарантійного обов'язательства», що стало підставою для взаємодії з науковими бібліотеками СРСР, починає діяти міжбібліотечний абонемент

* *Селіцька Зінаїда Михайлівна* (1905 р., Київ — [?]). Закінчила шість класів Харківської гімназії. 1936–1940 рр. — бібліотекар Бібліотеки АН УРСР м. Київ [25, арк. 109].

(МБА). Було налагоджено зв'язок з 33 бібліотеками Москви, Ленінграда, Києва, Одеси, Тбілісі та інших міст [21, арк. 18-19].

У 1947 р. зареєструвалося 639 індивідуальних і 50 колективних абонентів. З року в рік зростає видача літератури, яку здійснює бібліотека своїм абонентам. Так, на кінець 1947 р. було видано 8 259 од. зб., виконано 921 замовлення, отримано по МБА 110 книг.

Активне обслуговування читачів у повоєнні роки розпочалося у 1947 р., саме в цей час система обслуговування читачів набирає чіткіших контурів: починають діяти спеціалізовані відділи й абонемент, який функціонував у двох будинках: вул. Стефаника, 2 і Радянська, 24. В той час книжки додому видавались тільки науковим працівникам.

У ці роки відділ обслуговування широко інформує населення про роботу бібліотеки. У наукових установах, навчальних закладах, інших організаціях з'являються повідомлення про режим роботи її читальних залів і відділів. Вводиться система повідомлень про виконання замовлень читачів.

У 1948 р. штат відділу становив 17 співробітників, які працювали у читальних залах на вул. Стефаника, 2, Радянській, 24, Лисенка, 14, Коперніка, 15, Жовтневій, 14 (тепер вул. В. Дорошенка).

Цього ж року у головному корпусі на вул. Стефаника, 2 відкрито окремі читальні зали для масового читача й окремо — для наукових працівників, крім того, на вул. Радянській, 24 у колишньому кабінеті І. Франка було створено читальний зал з кращими умовами для читачів та збільшено кількість читацьких місць. У результаті проведеної роботи на кінець 1948 р. кількість зареєстрованих читачів досягла вже 3 506 чоловік. Бібліотеку щоденно відвідувало понад 100 читачів, кількість читацьких місць у читальних залах зросла до 92. Загальна кількість відвідувань становила 36 888, книговидача — 109 969 од. зб. [36, арк. 1-2].

Вдосконалювалась і масова робота. До Всесоюзного з'їзду геологів у Львівському будинку вчених організовано велику книжкову виставку «Горіння природного газу» (1948), яка була дуже популярною серед учасників з'їзду та читачів бібліотеки.

У 1949 р. продовжує вдосконалюватись рівень обслуговування читачів. З 1949 до 1952 р. відділ очолював *Олександр*

*Юхимович Карпенко** [27, арк. 87] — відомий вчений-історик. У відділі проводилась велика робота, спрямована на покращання умов праці читачів: було відремонтовано та переобладнано читальні зали на вул. Стефаніка, 2 і Радянській, 24. Кількість читацьких місць в цілому у бібліотеці було збільшено. Відведено нове приміщення та надано обладнання для ще одного читального залу, розрахованого на 80 читацьких місць. З метою пропаганди нової літератури в читальних залах було облаштовано вітрини, на яких експонувалися нові надходження чи їхні списки [37, арк. 2-3].

У цьому ж році однією з форм обслуговування стали тематичні екскурсії, які проводились для нових відвідувачів. Читачів ознайомлювали з фондами бібліотеки, їх довідково-інформаційним апаратом та правилами користування бібліотекою. На допомогу читачеві складено пам'ятку «Як користуватися систематичним каталогом» [37, арк. 106].

Для встановлення зв'язку з працівниками сільського господарства і надсилання їм літератури поштою було зорганізовано заочний абонемент.

Одночасно на промислових підприємствах міста створюються п'ять пересувних бібліотек і дві бібліотеки у підшефних колгоспах. Налагоджено зв'язки з інженерно-технічним складом і робітниками заводів, де організовувались пересувні бібліотеки з підбором літератури за їх заявками [37, арк. 20]. Бібліотека та її фонди популяризувались в обласній та республіканській пресі, а також радіозв'язком.

У 1950 р. помітно поліпшилися умови праці читачів. Кількість читацьких місць зросла з 107 до 186, читальні зали перейшли на безперервний робочий тиждень і працювали від 10 до 23 години. В основному корпусі було обладнано спеціальний виставковий зал, в якому систематично експонувалися тематичні виставки, що сприяло пропаганді фондів бібліотеки [38, арк. 2-3, 22]. В усіх читальних залах створено підручні фонди та відповідні каталоги. У вільному доступі були енциклопедії, словники, довідники,

* **Карпенко Олександр Юхимович** (нар. 15.04.1921 р.) — учений, педагог, громадський діяч, др. іст. наук (1968 р.), проф. (1980 р.). За освітою — педагог, у 1949–1952 рр. — зав. відділу фондів та обслуговування читачів [22, с. 125-126].

реферативні журнали, а також найновіші номери вітчизняної наукової періодики, запроваджено систему двотижневого зберігання замовлених читачами видань із книгосховищ бібліотеки.

Однією з важливих ділянок діяльності книгозбірні став персональний абонемент для обслуговування вчених академічних та інших наукових установ міста. Особлива увага приділялась обслуговуванню читачів окремих установ, підприємств, організацій через міжбібліотечний абонемент. У 1950 р. нараховувалось 819 індивідуальних і 50 колективних абонентів. Зростала кількість літератури, яку видавала бібліотека своїм читачам через МБА: на кінець 1950 р. видано 33 767 од. зб., вислано 1 222 замовлень та 1 074 книги, одержано через МБА 601 книгу.

Для посилення пропагандистської діяльності ідейної установи, якою була бібліотека у повоєнні роки, впроваджується нова форма інформаційно-бібліотечної діяльності — проведення екскурсій, зокрема для вчених Москви, Ленінграда, Києва за участю академіків Тихомирова, Сказкіна, [8, арк. 3зв.] та читачьких конференцій, найпомітнішими з яких в ті роки були: за романом О. Гончара «Прапороносці» та за романом В. Ажаєва «Далеко від Москви» (1950), які проводились у Будинку вчених та у бібліотеці «Укргаз» [7, арк. 2зв.].

Про тогочасні досягнення бібліотеки свідчить запис дійсного члена АН УРСР академіка М. Гудзія в книзі відгуків: «Ознайомившись з Бібліотекою Академії наук УРСР, її сховищами і колекціями, які зберігаються в них, з рукописним сховищем, читальними залами, я виніс від постановки бібліотечної роботи дуже позитивне враження. Бібліотека вражає величезною цінністю своїх книжкових збірок і рукописного матеріалу, який становить цінний науковий скарб, над яким ще будуть працювати багато поколінь дослідників. Бібліотека заслуговує найбільшої уваги і найбільшої турботи з боку Академії наук УРСР» [8, арк. 3зв.-4].

Зміна і розширення функцій підрозділів відділу обслуговування викликало потребу в складанні нових регламентуючих документів та положень. У 1950 р. було складено «Положення про відділ фондів і обслуговування читачів» [7]. До структури відділу входили:

- сектор фондів;
- сектор обслуговування читачів;
- сектор абонементу, який складався з персонального абонементу, заочного абонементу та МБА.

У 50-ті роки бібліотека тісно співпрацювала з інститутами Львівського філіалу АН УРСР. Спільно проводяться галузеві наукові конференції. Прикладом співпраці стала наукова читацька конференція з приводу виходу книги Козлова А. Л. «Проблемы геохимии природных газов», яка була проведена в 1951 р. за участю геологів філіалу АН УРСР та об'єднання «Укргаз» і мала велике значення у розвитку геології, про що писав у своєму листі з Москви автор книги [39, арк. 25].

У 1952 р. відділ фондів та обслуговування очолив *Георгій Сидорович Касьянов**, який пропрацював завідувачем відділу до 1968 р. [28, арк. 139].

З метою покращання обслуговування спеціалістів різних галузей народного господарства, наукових працівників інститутів Львівського філіалу АН УРСР та інших науково-дослідних установ і вузів західних областей України у бібліотеці розповсюджуються анкети, де читачі висловлювали свої побажання щодо ефективнішої роботи читальних залів, придбання необхідної літератури тощо.

У 1953 р. підручний фонд головного читального залу збільшено на 5 000 од. зб. [40, арк.8].

У 1954 р. у бібліотеці організовано контрольно-пропускний пункт і введено систему контрольних талонів, яка покращила процес книговидачі та значно дисциплінувала роботу з читачем. Для забезпечення диференційованого обслуговування читачів виділено окремі пункти прийому та видачі книг, а також окремі читальні зали для наукових працівників. В усіх читальних залах бібліотеки читачів-науковців обслуговували позачергово. З метою забезпечення кращих умов для них з 1954 р. припинено запис до бібліотеки учнів середніх шкіл, натомість почали обслуговувати студентів вищих навчальних закладів усіх курсів.

* **Касьянов Георгій Сидорович** (нар. квітень 1905 р. — [?]). Педагог за освітою, у 1927–1944 рр. працював у Росії на різноманітних педагогічних та керівних посадах. У червні 1944 р. переведений в Україну. З 1955 р. працює в системі АН. З травня 1952–1968 рр. — зав. відділу фондів та обслуговування читачів [23, арк. 134-135].

Значно розширює діяльність заочний абонемент: 185 спеціалістів сільського господарства західних областей України, яким були розіслані листи, стали читачами бібліотеки.

З 1957 р. бібліотека увійшла в систему міжнародного абонементу, встановила зв'язки з бібліотеками університетів Праги, Братіслави, Софії, бібліотекою Академії наук Чехословацької Соціалістичної республіки та ін. Видання з фондів нашої бібліотеки надсилались до Болгарії, НДР, Польщі, Чехословаччини, Канади, ФРН, Швеції.

Показники роботи з обслуговування читачів стабільно зростають.

Таблиця 1*.

Показники	1946 р.	1950 р.
Кількість читацьких місць	92	306
Записано читачів	886	8385
Кількість відвідувань	12583	129601
Книговидача (в прим.):		
— у читальних залах	19925	346631
— на абонементі	4644	22821
— бібліографічні довідки	1746	7240
— виставки	39	69
— читацькі конференції		2
— екскурсії		45

Вдосконалюючи систему обслуговування, з 1960 р. бібліотека поступово починає відкривати свої фонди, впроваджуючи відкритий доступ до книг, який вже в цьому році організовано на абонементі.

Окрім цього, у відділі комплектування впроваджено постійно діючу виставку нових надходжень для перегляду її читачами. Виставка поповнювалась тричі на тиждень. Читач після перегляду мав змогу замовити потрібну йому книжку і одержати її наступного дня в головному читальному залі бібліотеки.

Багатство зібраних фондів, постійне вдосконалення системи обслуговування читачів у бібліотеці, чітка і злагоджена робота

* Статистичні дані за 1946 р. — див. посилання № 21. Інформація за 1950 р. — див. посилання № 38.

всіх підрозділів відігравали важливу роль у наданні кваліфікованої допомоги основному контингенту читачів — науковцям. Фондами бібліотеки користувалися відомі вчені: академіки АН УРСР — В. В. Панасюк, Я. С. Підстригач, Г. В. Карпенко, І. Р. Юхновський; члени-кореспонденти — АН УРСР М. А. Голубець, Г. Г. Максимович, І. П. Крип'якевич, А. О. Лазаренко, В. М. Михайловський, Я. І. Серeda, К. Д. Товстюк та багато інших.

60-ті роки для відділу обслуговування характерні значним розширенням і вдосконаленням форм та методів бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів. Поступово запроваджується відкритий доступ до підручних фондів читальних залів.

Зокрема, великою допомогою науковцям і спеціалістам народного господарства в їх науковій та дослідницькій роботі став відкритий доступ до нових надходжень у читальному залі періодики.

Організовано окремі читальні зали — зал для наукових працівників, для кваліфікованих спеціалістів і дипломантів, для наукових працівників Інституту суспільних наук та Львівського державного університету ім. І. Франка. Щомісяця випускаються бюлетені нових надходжень, загальним тиражем 60 примірників. В окремих читальних залах для наукових працівників створено постійні робочі місця, де науковці могли залишати свої нотатки та замовлені книги на час роботи над темою. Для них організовано позачергове обслуговування з доставкою книг з усіх підрозділів Бібліотеки на їх робочі місця.

У 1967 р. у відділі обслуговування складено картотеку підприємств, установ і науково-дослідних інститутів м. Львова та області (52 організації), що дало можливість виявити їх запити, краще налагодити зв'язки з інформаторами і патентними групами, активніше обслуговувати їх новою інформаційною науково-технічною літературою. Для своєчасного повідомлення наукових працівників про одержання нових видань за темами їх досліджень у відділі обслуговування фіксувалися назви усіх тем, над якими працювали читачі — науковці. У читальних залах понад 40 науковців постійно працювали над кандидатськими та докторськими дисертаціями. Створюючи максимальні умови для роботи наукових дослідників, бібліотека лімітувала запис студентів тільки з третього курсу вищих навчальних закладів. З 1967 р.

запроваджено єдиний читацький квиток. Завдяки всім цим заходам в окремих читальних залах збільшився відсоток відвідувань читачів-науковців та спеціалістів народного господарства.

Зросла кількість вчених з-за кордону, які найчастіше працювали у відділах рукописів, рідкісної книги, мистецтва. Серед них найбільше вчених з ПНР: доктори наук варшавського університету А. Поппе, Я. Кульчицька-Салоні, польський письменник Є. Фіцовський та ін.

60-ті роки в бібліотеці характеризуються подальшим розширенням масової роботи, щороку організовувалось понад 400 виставок, в т. ч. понад 70 тематичних, які проводились не тільки в стінах книгозбірні, але й поза її межами, а саме: у 1965 р. організовано дві тематичні виставки у м. Червонограді у приміщенні Опорної науково-технічної бібліотеки міжшахтного бюро технічної інформації тресту «Червоноградвугілля» на тему: «Дегазація вугільних пластів», під час республіканської наради працівників комунального автогосподарства організовано виставку «Технічне обслуговування і поточний ремонт автомашин для комунального господарства» [41, арк. 32].

У цей період бібліотека зміцнює зв'язки з Львівським відділенням Спілки радянських письменників України і Спілки радянських художників України та за їх активною участю проводить різноманітні масові заходи, зокрема літературні вечори, присвячені ювілеям В. Сосюри, М. Горького, О. Гончара, М. Шашкевича, І. Нечуя-Левицького, А. Навої. Допомогу в організації масової роботи бібліотеки надавали Р. Братунь, Р. Лубківський, Р. Іванчук, Я. Стецюк, М. Петренко, В. Гжицький. Помітними подіями в житті книгозбірні були зустрічі читачів та працівників установи з поетами А. Вознесенським, Ст. Куняєвим [41, арк. 33].

З 1968 р. до 1970 р. відділ фондів та обслуговування читачів очолював *Леонід Миколайович Захарчишин** [29, арк. 255]. На початок 1968 р. у відділі працювало 24 співробітники [9, арк. 16].

* **Захарчишин Леонід Миколайович** — (нар. 20.04.1925 р.) в селі Дроздович Городоцького р-ну Львівської обл. в сім'ї селянина. За освітою — історик. З 30.05.1959 р. — старший бібліотекар відділу спецфондів ЛНБ АН УРСР. З 1968 р. — зав. відділу фондів та обслуговування читачів [19, арк. 182].

З 1968 р. новиною у виставковій роботі бібліотеки стала організація виставок з особистих колекцій мешканців м. Львова: виставка світлин пам'ятників Т. Г. Шевченка на Україні, які зібрав вчитель-пенсіонер М. В. Керницький та виставка «Екслібрис Львівських художників» із особистої колекції інженера В. Вітрука. Про обидва заходи було багато відгуків в місцевій, республіканській і центральній пресі [42, арк. 20].

У 1968 р. з поверненням бібліотеки в систему АН УРСР, з'явилась можливість покращити умови праці в читальних залах для науковців. Збільшується кількість видань, придбаних за валютні асигнування, що сприяє оперативному інформаційному обслуговуванню науковців та спеціалістів. Постійно працюючи над якістю та оперативністю обслуговування читачів, працівники читальних залів бібліотеки розпочали детальний аналіз відмовлень.

Введено погодинний графік виконання читацьких замовлень, переглянуто і поповнено підручний фонд головного читального залу.

Затверджено «Положення про єдину загальнодержавну систему МБА» (1969) посприяло розширенню його діяльності. Якщо на початку 60-х років було 170 абонентів МБА, то в 1969 р. — 290, в 1970 р. — 341. Книговидача 1968 р. становила 6 626 од. зб., 1969 р. — 10 800 од. зб., 1970 р. — 11 355 од. зб. З кожним роком зростала кількість читацьких замовлень читачів на виготовлення мікрофільмів та фотокопій. Лише у 1969 р. для читачів було виготовлено 13 025 кадрів мікрофільмів.

Продовжують широко використовуватись інформаційні списки літератури та бюлетені нових надходжень. Крім того, інститути АН УРСР один раз на два місяці інформувалися про нові видання згідно з їхнім профілем роботи.

З травня 1970 р. до грудня 1976 р. відділ очолювала *Світлана Федорівна Семенова** [30, арк. 183].

З початком 70-х років розпочинається налагодження координації в обслуговуванні читачів між бібліотеками м. Львова в питаннях надання оперативної інформації та роботи МБА. Працівники відділу фондів та обслуговування читачів безпосередньо

* **Семенова Світлана Федорівна** — (нар. 20.04.1933 р.) в м. Черкаси. За освітою бібліотекар-бібліограф. У ЛНБ працює з 16.09.1954 р. [44, арк. 151зв.].

на підприємствах та в наукових закладах міста проводили огляди нової літератури за тематикою досліджень вчених і спеціалістів.

До початку 70-х рр. читачів обслуговували в головному та науковому читальних залах з універсальним підручним фондом, спеціалізованих залах та відділах за типами видань. Така система обслуговування була недосконалою і тому в 1973 р. на базі головного та наукового читальних залів створено два галузевих зали: технічної та природничо-математичної літератури з вільним доступом до підручних фондів, розширених за рахунок видань, відібраних з основних книжкових фондів. Література, систематизована за галузями знань, становила майже 21 тис. од. зб. [43, арк. 20]. Цього ж року створено окремий читальний зал нових надходжень.

Подальше покращання системи обслуговування читачів тісно пов'язане із зміною структури відділу фондів і обслуговування читачів. У 1976 р. на його основі створено окремий відділ обслуговування читачів. Завідувачем відділу була призначена *Олійник Ніна Іванівна** [31, арк. 140]. А з червня 1977 р. на цю посаду було прийнято *Чернюк Наталію Федорівну*** , яка була незмінним завідувачем відділу впродовж 33 років [32, арк. 163]. Кількість працівників на початок 1977 р. становила 30 осіб [1, арк. 30].

Проведено ряд заходів, спрямованих на покращання обслуговування читачів, зокрема, в головному читальному залі відкрито окремий пункт видачі літератури для наукових працівників і спеціалістів. Крім того, для них продовжено термін зберігання замовлених видань до двох тижнів та зменшено час виконання замовлень із книгосховищ до 30-40 хв., а з підручного книжкового фонду — до 5-10 хв.

* **Олійник Ніна Іванівна** (нар. 02.05.1928 р.). За освітою педагог-історик. З 1968–1976 рр. — головний бібліограф відділу бібліографії, з 1976 до 06.1977 — зав. відділу фондів та обслуговування читачів, 1977–1978 зав. від. рукописів. 09.1978 — переїхала до Києва [34, арк. 172].

** **Чернюк Наталія Федорівна** (нар. 07.05.1946 р.). За освітою бібліотекар бібліограф. З 1962–1967 рр. — бібліотекар Львівської обласної бібліотеки ім. Галана. З 1967 до 1969 рр. — бібліотекар Львівського лісотехнічного інституту. У 1969 р. — прийнята на роботу у відділ бібліографії ЛНБ АН УРСР.

Працівники відділу обслуговування щомісяця укладали і розмножували на ротапринті тиражем 150 примірників бюлетень нових видань вітчизняної і зарубіжної літератури, які надійшли до книгозбірні та в бібліотеки академічної мережі впродовж місяця. Окрім академічних бібліотек, бюлетень надсилали у всі наукові бібліотеки м. Львова, а також в інші книгозбірні західних областей УРСР.

У 1978 р. було проведено реорганізацію системи обслуговування читачів, в результаті якої було створено галузеві й спеціалізовані читальні зали з відкритим доступом до підручних фондів, зокрема галузеві читальні зали суспільних, технічних, природничих наук, зал нових надходжень, спеціалізований читальний зал періодичних видань. Створенню галузевих читальних залів передувала традиційна форма обслуговування читачів шляхом розподілу їх на категорії без урахування професійної орієнтації. Перехід на ефективнішу форму обслуговування вже в перший рік підтвердив, що тільки при галузевій спеціалізації читальних залів на основі всебічного розвитку диференційованого обслуговування читачів можливе цілеспрямоване інформаційне забезпечення наукових співробітників і спеціалістів народного господарства [46, с. 24-31].

У 70-х рр. надалі відбувається процес інтенсифікації обслуговування в усіх читальних залах бібліотеки. Якщо у 1946 р. у ЛНБ було зареєстровано 10 309 відвідувань і видано 21 740 од. зб., то наведені дані за 1976–1980 рр. яскраво свідчать наскільки збільшилася і стабілізувалася кількість читачів, зросло число відвідувань, поліпшилось використання фондів.

Таблиця 2*.

Показники	1976 р	1977 р.	1978 р.	1979 р.	1980 р.
Відвідування	123433	262024	175023	159314	161659
Книговидача	723672	1308095	1217694	1086200	1105733
Кількість читачів	15101	15664	15810	16149	16493

* Статистичні дані за 1976 р. — див. посилання № 5, арк. 20; 1977 р. — № 1, арк. 14-15; 1978 р. — № 2, арк. 40; 1979 р. — № 3, арк. 41; 1980 р. — № 4, арк. 18, 20, 22.

У 1976–1980 рр. у відділі обслуговування проводилося вивчення складу читачів з урахуванням їх наукової кваліфікації, професії, освіти, інформаційних запитів тощо. У цілому серед читачів переважали наукові працівники і спеціалісти народного господарства, які становили 62 %. Кількість читачів-студентів становила від 35 до 38 %. Бібліотека дотепер дотримується прийнятим раніше обмеженням, обслуговуючи лише студентів старших курсів, коли формується їх професійний і науковий читацький інтерес як майбутніх спеціалістів.

Аналіз складу читачів за спеціальностями свідчив, що найбільшу кількість становили:

- спеціалісти гуманітарного профілю — 32,6 %;
- спеціалісти у галузі технічних наук — 34,2 %;
- спеціалісти з природничих наук — 33,2 %.

Переважали спеціалісти з економіки, історії, філології, машинобудування, фізики, математики, геології, біології, що відповідало основним науковим і прикладним напрямам діяльності всіх наукових установ м. Львова. У 1979 р. виникла необхідність відокремлення сектору інформаційно-масової роботи від відділу обслуговування і введення його в структуру відділу бібліографії.

З 1979 р. філіал на вул. Радянській, 24 реорганізовано у читальний зал гуманітарних наук на 33 читацькі місця і виокремлено його в самостійну структурну одиницю [33, арк. 73]. Статбільний контингент читачів філіалу в основному формували наукові працівники Інституту суспільних наук АН УРСР та Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР, а також науковці та спеціалісти інших установ не лише Львова, але й Москви, Ленінграда, Києва, Мінська та інших зарубіжних міст.

Кількість читачів — працівників наукових установ Академії наук УРСР у 80-х рр. складала 1 403 або 14 % від загальної.

З 1980 р. бібліотека почала обслуговувати членів Малої Академії наук при ЗНЦ АН УРСР — найбільш обдарованих школярів старших класів, які працювали під керівництвом вчених ЗНЦ.

У 80-ті роки відділ обслуговування проводить копітку, цілеспрямовану роботу з формування читацького контингенту з використанням найновіших на той час форм обслуговування і створенням умов праці для читачів провідних категорій. Новим

у 1980 р. стало створення бронеполіць у кожному читальному залі. Це мало ряд переваг, а саме:

— читач одержував замовлені видання в тому читальному залі, де він бажав працювати (це скоротило час виконання замовлення);

— поліпшились умови вивчення запитів читачів, що сприяло удосконаленню профілю комплектування підручних фондів галузевих читальних залів;

— посилювався контроль за збереженням підручних фондів.

У 1982 р. розпочалось вивчення оптимального складу читачів. Для детальнішого аналізу змінено бланки статистики, вдосконалено анкету читача. На основі проведеного дослідження складено «Положення про пріоритетне обслуговування читачів ЛНБ» та перспективний план розвитку оптимального контингенту читачів, враховуючи при цьому науковий і виробничий профіль міста, тематику наукових досліджень ЗНЦ АН УРСР.

Але, на жаль, через проведення ремонтних робіт 1981–1985 рр. стали несприятливими для повноцінної діяльності бібліотеки і для відділу обслуговування читачів зокрема. Незважаючи на труднощі, у цей період впроваджено експонування літератури двічі на тиждень, яка надходила до бібліотеки, що сприяло підвищенню оперативності інформування читачів про нові надходження. Введено швидке опрацювання видань, так зване замовлення — «спішно» із читального залу нових надходжень — в читальні зали відділу.

Крім того, відділ фондів значно скоротив термін виконання читацьких замовлень.

З метою кращого забезпечення читачів іноземною періодикою, зокрема валютними виданнями, з 1981 р. налагоджується обмін інвалютними журналами, відсутніми в фондах ЛНБ АН УРСР, з Фундаментальною Бібліотекою АН ім. Я. Коласа БРСР, а також з Бібліотекою АН Молдавської РСР.

У 1983 р. сектор абонементу було перенесено у нове придбане приміщення, але функціонувати на повну потужність він зміг лише з 1985 р., після встановлення стелажів.

У 1986 р. було закрито читальний зал № 3 (суспільно-політичної літератури), приміщення якого було завантажено пов'язаними виданнями з основних книгосховищ. Обслуговування читачів суспільною літературою не припинилося, однак кількість відвідувань

значно зменшилась: якщо в 1985 р. відвідування читального залу № 3 складало 42 000, то в 1986 р. — 19 300.

У цей складний для відділу час більша увага приділяється виховній роботі з новими читачами. Кожному читачеві, який вперше відвідував бібліотеку, на контрольному талоні ставилась особлива відмітка. Під час запису з ними проводилась бесіда ще щодо правил користування бібліотекою, про права і обов'язки читачів, розміщення читальних залів та збереження фондів тощо.

З 1986 р. відділ розпочав організацію позастанціонарних заходів. Працівники відділу організували виїзні тематичні виставки на промислових підприємствах та установах ЗНЦ; на заводах: автобусному, автотранспорту, фрезерних верстатів та «Електрон». Під час цих заходів відвідувачі мали змогу оформити замовлення через МБА, замовити ксерокопію потрібного матеріалу або письмову бібліографічну довідку.

Великий виїзний перегляд видань відбувся у 1986 р. в ВНПІ «Сірка» на тему «Промислові викиди і попередження забруднення навколишнього середовища». Завідувач відділу Н. Ф. Чернюк склала бібліографічний список літератури із зазначенням шифрів експонованих книг. З метою популяризації цього перегляду було розіслано експрес-інформацію на 50 підприємств та установ Львівської області.

В середині 80-х років працівники відділу проводили дослідження з питань ефективності використання іноземної періодики (валютних видань), а також вивчення ефективності використання іноземних документів.

Молоді спеціалісти відділу (Л. Кусий, О. Врублевська, М. Рожицька) розпочали працювати над науковими темами. Молодь відділу брала участь і перемогла на конкурсі молодих спеціалістів «Бібліотека. Читач. Орієнтація», який проводився в ЛНБ.

На початку 90-х років відділ складався із:

- читального залу № 1 (технічна література);
- читального залу № 2 (фізико-математична та філологічна література);
- читального залу № 3 (суспільно-політична література);
- читального залу № 4 (періодичні видання);
- абонементу та МБА;
- пункту запису читачів.

Штат відділу нараховував 26 працівників. Показник відвідування становив понад 120 тис., книговидача — більше 800 тис. др. од. Кількість користувачів міжбібліотечним абонементом складала 1 330 читачів, в т. ч. іногородніх абонентів — 991, міських — 315, міжнародних — 24.

З 1992 р. із структури відділу виокремлено читальний зал періодичних видань як самостійну структурну одиницю.

З листопада 1992 р. у бібліотеці запроваджено плату за читачький квиток, вартість якого була чисто символічною і становила 1 грн., а у 1994 р. введено плату за користування абонементом. Таким чином, за розпорядженням дирекції будь-якому постійному читачеві бібліотеки видавалася наукова література додому, до цього часу на абонементі видавалася лише художня література. Внаслідок цих заходів зросла кількість читачів абонементу: з 1 200 у 1991 р. — до 2 200 користувачів у 1994 р.

Через складне фінансове становище бібліотеки, зокрема, зростанням цін за поштові послуги, кількість абонентів МБА зменшилась із 1 330 в 1991 р. — до 718 в 1994 р.

Розширюючи систему платних послуг, впроваджено «нічний абонемент», завдяки якому читач за певну плату міг взяти в користування «на ніч» потрібну книгу.

У 1996 р. на чисельні прохання читачів у приміщенні абонементу було встановлено копіювальний апарат. Щоденно понад 50 читачів користувались його послугами.

Однією з проблем бібліотеки на початку 90-х років стало значне зростання кількості читачів-студентів. У 1995 р. кількість студентських відвідувань зросла на 9 % у порівнянні з 1994 р., що викликало потребу детального вивчення цієї категорії читачів за допомогою анкетування. Після проведення аналізу виявилось, що найбільша кількість читачів нашої книгозбірні — студенти ЛДУ ім. І. Франка. Ця статистика є актуальною і сьогодні. Крім того, у цілому виявилось негативне ставлення студентів до вузівських бібліотек, насамперед через обмеженість комплектування найновішими книжками і періодичними виданнями, недостатню культуру обслуговування, відсутність належних умов праці.

Перевантаження бібліотеки читачами-студентами змусило дирекцію бібліотеки прийняти рішення з 1996 р. записувати студентів вищих навчальних закладів лише з 4-го курсу навчання.

1997 р. — один з найскладніших років в історії відділу обслуговування читачів. Загальнодержавна фінансова криза позначилась і на роботі установи загалом. З метою економії електроенергії переглянуто графік обслуговування користувачів. Бібліотека почала працювати в скороченому режимі — з 10 до 18 год. У суботу, в період холодів, коли приміщення не опалювались, читачів не обслуговували, а в серпні всі працівники книгозбірні були відправлені у відпустку за власний рахунок.

У 1998 р. відбувалися, на наш погляд, нелогічні зміни в структурі відділу обслуговування читачів. А саме, зі складу відділу з незрозумілих причин виокремлено у самостійний підрозділ читальний зал № 3 (суспільно-політичної літератури). Крім того, абонемент і МБА приєднали до інформаційно-масового відділу. Якщо зміну підпорядкування абонементу і МБА проведено з метою збереження наукового статусу інформаційно-масового відділу за рахунок збільшення кількості його працівників, то виокремлення читального залу № 3 в самостійний сектор зрозуміти складно.

Таким чином, на початок 1999 р. у структурі відділу обслуговування читачів залишились: читальний зал № 1, читальний зал № 2 і пункт запису читачів.

Штат відділу у цей період налічував 12 працівників, вони щороку обслуговували понад 35 тис. користувачів і видавали приблизно 170 тис. др. од.

Перше десятиліття XXI ст. для відділу обслуговування читачів було насичене подіями та змінами, тісно пов'язаними з іменем Омеляна Антоновича — надзвичайної людини, мецената, який зробив величезний внесок у розвиток української культури і нашої бібліотеки зокрема. Саме його ім'я та його дружини, Тетяни Антонович, носять тепер нові та відреставровані читальні зали відділу обслуговування.

З 2000 р. розпочато перерестрацію читачів бібліотеки з виготовленням платного пластикового читацького квитка нового зразка з наявним штрих-кодом [10, арк. 24]. У вересні 2001 р. відбулися масштабні зміни у структурі відділу та розміщенні читальних залів [11, арк. 25-36].

Насамперед, читальний зал № 2 ім. Тетяни та Омеляна Антоновичів розпочав обслуговувати користувачів у новому відремонтованому

приміщенні (колишнє книгосховище № 18 основного книжкового фонду) загальною кількістю 96 читацьких місць. Передувало цій події повернення до складу відділу сектору читального залу № 3 (суспільно-політичної літератури) та об'єднання фондів обох читальних залів. Фонд новоутвореного читального залу № 2 складався з видань філологічної, педагогічної, філософської, психологічної, історичної, правничої, економічної та соціологічної літератури. На той момент загальна кількість наявних документів у читальному залі № 2 становила близько 35 000 од. зб. [11, арк. 33]. Для розвантаження читального залу № 2 з його фонду вилучено і переміщено документи природознавчої тематики у читальний зал № 1. Зазначимо, що переміщення та впорядкування великих масивів літератури у такі короткі терміни з відповідним редагуванням довідкового апарату вимагали від працівників відділу докладання неймовірних зусиль та сумлінної праці.

Структура відділу обслуговування читачів на кінець 2001 р. виглядала так:

- читальний зал № 1, технічна і природознавча література;
- читальний зал № 2, гуманітарна література;
- пункт реєстрації читачів.

Впродовж 2002–2003 рр. тривають ремонтні роботи у читальних залах відділу. У 2002 р. — у надзвичайно стислі строки (ремонтні роботи тривають з 5 травня по 18 серпня) читальний зал № 1 зазнає капітальних перетворень: по периметру приміщення споруджено галереї, на яких згодом розміщено книжкові стелажі та читацькі місця, поновлено скляні дахове перекриття та стеля. Загальна кількість читацьких місць зросла з 72 до 95. Крім того, з метою рівномірного розподілу навантаження між працівниками читальних залів та регулювання інтенсивності читацького потоку, до фонду технічної і природознавчої літератури було переміщено з читального залу № 2 видання економічної тематики. І вже у вересні 2002 р. зал розпочинає обслуговування користувачів. Цього ж року пункт запису читачів переміщено у нове відремонтоване приміщення [12, арк. 24-25].

З 18 вересня 2003 р. з метою створення сприятливих умов праці для читачів-науковців розпочинає обслуговування наукових працівників відремонтований читальний зал № 3. Науковці тепер мають

змогу замовляти літературу з основних книжкових фондів у спеціалізований читальний зал, загальна кількість читацьких місць якого становить 29. Крім того, у вільному користуванні цього сектору розміщено збірку «Рада Європи» (2 975 од. зб.) [13, арк. 25].

Впродовж 2002–2003 рр. у читальних залах № 1 та № 2 проведено анкетування, метою якого було вивчення складу читачів та їх інформаційних потреб, в якому взяло участь 280 користувачів, які висловили свої пропозиції щодо покращання роботи бібліотеки. А саме:

- збільшити кількість копіювальних апаратів, покращити якість ксерокопій та продовжити графік роботи копіювальних дільниць;
- відновити послуги «нічний абонемент»;
- дозволити записувати читачів-студентів з 1 курсу навчання;
- покращити інформаційну роботу у залах каталогів;
- створити електронний каталог бібліотеки;
- відкрити комп'ютерний зал з доступом до Інтернету;
- зменшити вартість читацького квитка;
- покращити комплектування бібліотеки сучасними художніми виданнями.

Всі побажання були проаналізовані, узагальнені та подані на розгляд дирекції.

Впродовж 2001–2007 рр. після реорганізації структури відділу, спостерігається значне зростання відвідування і книговидачі у всіх читальних залах, пік якого припадає на 2005 р. (див. табл. 3). У період навчальної сесії деколи бракує місця на бронеполіцях для замовлених видань з відділу основних книжкових фондів, а в години «пік» читальні зали заповнені на 100 %.

Одночасно із зростанням основних показників обслуговування відбуваються зміни у користуванні книгою: якщо раніше читач замовляв документи і певний період працював з ними у читальному залі, то тепер він підбирає літературу за темою, копіює потрібний матеріал і працює з ним поза межами книгозбірні. Внаслідок чого відбувається нещадне нищення документів, зростають черги на копіювання, не зважаючи на збільшення кількості копіювальних апаратів, що викликає відповідне незадоволення читачів.

У березні 2007 р. у читальних залах відділу проаналізовано статистику копіювання документів. Результати вразили: за місяць 5 168 читачів взяли на копіювання 14 161 видання.

Таблиця 3*.

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Відвідування	36522	48177	58087	74117	105606	145171	124714	133964	109462	82029
Книговидача	175264	183430	205092	241090	347036	461472	381831	401261	319836	225734
Запис читачів	1747	3291	3025	3315	3484	4815	3770	4322	4675	3474
Перереєстрація читачів	3230	1860	663	361	358	312	1157	629	1096	1178
Нові надходження	555	2724	3003	4306	3496	3974	2175	1561	1064	688

* Статистичні дані взяті з неопрacьованих документів відділу обслуговування читачів ЛННБУ ім. В. Стефаника, які зберігаються в архіві відділу 2000 р. — див. посилання № 10, арк. 20; 2001 р. — № 11, арк. 26-36; 2002 р. — № 12, арк. 31-43; 2003 р. — № 13, арк. 25-30; 2004 р. — № 14, арк. 22-32; 2005 р. — № 15, арк. 22-27; 2006 р. — № 16, арк. 36-36зв.; 2007 р. — № 17, арк. 35, 36зв; 2008 р. — № 18, арк. 33зв.

Починаючи з 2007 р., відбувається стрімке падіння відвідування та книговидачі (див. табл. 3), яке частково пояснюється недостатнім комплектуванням фондів бібліотеки та читальних залів, пов'язаним із загальною фінансовою кризою, можливістю пошуку інформації в Інтернеті та великою кількістю документів, які читачі копіюють та сканують з метою опрацювання матеріалу вдома, а також через зниження якості вищої освіти в країні.

У 2007 р. у відділі обслуговування, як і загалом у ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України було впроваджено автоматизовану бібліотечно-інформаційну систему Alerph. Автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів вимагає від бібліотечних фахівців вміння використовувати комп'ютерну техніку та вільно орієнтуватися у світі новітніх технологій, вивчати нові носії і джерела інформації, здобувати навички інформаційного обслуговування за допомогою джерел інформації будь-якого рівня.

На початках скептичне ставлення до нововведень та консерватизм бібліотечних працівників викликав спротив. Нерозуміння, а часом і страх перед новим і невідомим заважав працювати в нових умовах. Проблеми адаптації до нововведень поступово вирішувались, завдячуючи демонстрації переваг нововведень. Працівники переконалися, що володіння новими технологіями та формами обслуговування, які поєднують традиційні методи з сучасними, стали вимогою часу і роблять бібліотеку конкурентоспроможною на інформаційному ринку.

Як і всі працівники бібліотеки, співробітники відділу звикали до нових умов роботи. В основному самостійно опановували основні засади роботи у модулях каталогізації та циркуляції, отримуючи фахові консультації та швидку допомогу працівників відділу комплектування, каталогізації та автоматизації.

Підготовка до автоматизованої книговидачі в модулі циркуляції у відділі розпочалась з конвертації бази даних читачів, які були записані у бібліотеку після 2005 р. Моніторинг запису читачів за останні 10 років показав, що впродовж року записувалося і перереєструвалося приблизно від 4 000 до 5 000 користувачів (див. табл. 3), тобто, на 2010 р. фондами бібліотеки користуються майже 17 000 активних читачів (тих, які мають дійсний читацький квиток).

Вже з середини 2007 р. працівники відділу:

— здійснили штрихкодкування та редакцію конвертованих записів усіх наявних видань читальних залів № 1, № 2, № 3;

— провели переіндексацію видань з системи ББК на УДК з відповідним переміщенням видань у фонд і впорядкуванням довідкового апарату читальних залів;

— розпочали об'ємну роботу з редагування бази даних фондів читальних залів. Провели розшуки відсутніх видань за обліковими документами відділу і бібліотеки та внесли відповідні відмітки в ЕК.

У листопаді 2009 р. з метою захисту і збереження фонду читальних залів № 1 та № 2 здійснено вклеювання чіпів у документи. У квітні–травні 2010 р. у всіх читальних залах відділу впроваджено автоматизовану книговидачу.

Пропрацювавши всього лиш декілька місяців в автоматизованому режимі, можемо сміливо стверджувати, що це якісно новий крок у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні користувачів із безумовними перевагами електронної книговидачі перед традиційною. Обслуговування здійснюється швидше, точніше, якісніше, комфортніше.

Крім того, у запропонованій «Статистиці системи АЛЕФ» є можливість на своєму автоматизованому робочому місці проводити різнопланові статистичні аналізи та використовувати такі звітності, як:

- щоденна звітність заборгованості за бронеполіцями;
- щоденна звітність повернення документів;
- статистика книговидачі у бібліотеках та статусах читачів за період...;
- статистика книговидачі, яку здійснили бібліотекарі за період...;
- статистика відвідувань за період...;
- статистика відвідувань бібліотек за категоріями читачів за період...

Сьогодні ще є багато невирішених питань, пов'язаних з впровадженням автоматизованої книговидачі. Вивчення можливостей бібліотечно-інформаційної системи Алерh та їх запровадження сприяють перспективам розвитку та покращанню обслуговування і вдосконаленню роботи бібліотеки загалом.

З відділу фондів та обслуговування розпочинали свою професійну діяльність багато відомих бібліотекарів. У 50-ті роки у відділі працював письменник Михайло Яцків, у ці ж роки з посади бібліотекаря розпочинали свою професійну діяльність: Степан Павлович Костюк, Софія Семенівна Данилюк, Єфрем Єфремович Кравченко. У 60–80-ті роки понад тридцять років життя присвятили обслуговуванню читачів віддані своїй справі бібліотекарі: Ганна Іллінічна Макерова, Лариса Павлівна Гончарова, Семен Іванович Посіко, Капітоліна Тимофіївна Костюк, Берта Олександрівна Альберт, Стефанія Олексіївна Перейма, Світлана Федорівна Семенова, Тетяна Гаврилівна Страшевська, Анастасія Петрівна Тарапата, Наталія Федорівна Чернюк, Олеся Миколаївна Терещук, Тамара Герасимівна Григор'єва, Володимир Меєрович Радовський, Олена Олексіївна Ярун.

З посади бібліотекаря у відділі обслуговування розпочали свою професійну і наукову кар'єру: заслужений працівник освіти України, кандидат філологічних наук, доцент кафедри морально-психологічного забезпечення Військової Академії сухопутних військ — *Клавдія Василівна Панасюк*; кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційних систем і мереж Національного університету «Львівська політехніка», заступник директора бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» з наукової роботи — *Наталія Едуардівна Кунанець*; кандидат із соціальних комунікацій, науковий співробітник Науково-дослідного відділу історичних колекцій ЛННБУ ім. В. Стефаника — *Леся Михайлівна Кусий*; заступник директора бібліотеки Львівського національного медичного університету — *Ярослава Михайлівна Колодій-Щоголева*.

Продовжило традиції своїх попередників молодше покоління бібліотекарів-професіоналів, які вже понад 20 років обслуговують читачів: *Стелла Володимирівна Антонова, Олександра Петрівна Гришко, Людмила Миколаївна Мельник-Дереча, Лілія Іванівна Содома, Людмила Ярославівна Станкевич, Олена Володимирівна Харгелія, Любов Максимівна Чотик, Оксана Богданівна Юфим*.

Всі вони достойно і фахово продовжують справу старшого покоління, виконують місію створення, організації, розвитку, збереження фондів та забезпечують інформаційні потреби користувачів.

1. Відділ обслуговування. Документи про роботу відділу (план, звіт за 1977 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2237а. — 33 арк.
2. Відділ обслуговування. Документи про роботу відділу (план, річний звіт, цифрові показники за 1978 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2280. — 40 арк.
3. Відділ обслуговування. Документи про роботу відділу (план, річний звіт, цифрові показники за 1979 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2319. — 45 арк.
4. Відділ обслуговування. Документи про роботу відділу (план, річний звіт, цифрові показники за 1980 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2362. — 40 арк.
5. Відділ фондів та обслуговування. Документи про роботу відділу (плани, річний звіт, цифрові показники) за 1976 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2171. — 55 арк.
6. Відділ фондів та обслуговування. Плани роботи на I–II кв. 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 52. — 4 арк.
7. Відділ фондів та обслуговування. Положення про відділ на 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 296. — 9 арк.
8. Відділ фондів та обслуговування. Річний звіт про виконання плану роботи відділу за 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 298. — 9 арк.
9. Відділ фондів і обслуговування. Річний план роботи на 1968 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1475. — 19 арк.
10. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2000 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 3017. — 45 арк.
11. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2001 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 3048. — 52 арк.
12. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2002 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 53 арк.
13. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2003 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 3124. — 39 арк.
14. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2004 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 38 арк.

15. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2005 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 32 арк.
16. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2006 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 38 арк.
17. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2007 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 38 арк.
18. Документи про роботу відділу обслуговування (план, річний звіт, цифрові показники за 2008 р.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — 38 арк.
19. Захарчишин Л. М. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Особові справи звільнених працівників бібліотеки на букви «Г-І» за 1971–1973 рр. — Оп. 3-ос., од. зб. 201. — Арк. 179-196.
20. Звіт про роботу бібліотеки за 1940 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 8. — 32 арк.
21. Звіт про роботу філіалу бібліотеки за 1946 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 90. — 99 арк.
22. Карпенко О. Ю. // Енциклопедія історії України / *В. М. Литвин* (голова)... [та ін.] і редкол.: *В. А. Смолій* (голова) ... [та ін.] ; НАНУ, Ін-т. іст. України. — Київ : Наук. думка, 2007. — Т. 4 : Ка-Ком. — 527 с.
23. Касьянов Г. С. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Особові справи звільнених працівників бібліотеки на «Ка-Кон» за 1944–1970 рр. — Оп. 3-ос., од. зб. 152. — Арк. 130-155.
24. Місячні звіти про виконання плану роботи за вересень–грудень 1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 71. — 13 арк.
25. Наказ № 374 від 13.09.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2. — 183 арк.
26. Наказ № 56 від 11.XI.1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 161. — 166 арк.
27. Наказ № 78 від 30 квітня 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 152. — 403 арк.
28. Наказ № 91 від 30 квітня 1952 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3, од. зб. 152. — 403 арк.
29. Наказ № 231 від 21 грудня 1967 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1356. — 262 арк.

30. Наказ № 78 від 18 травня 1970 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1592. — 289 арк.
31. Наказ № 282 від 29 листопада 1976 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2161. — 179 арк.
32. Наказ № 160 від 16 червня 1977 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2202. — 214 арк.
33. Наказ № 313 від 3 грудня 1979 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2286. — 71-74 арк.
34. Олійник Н. І. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Особові справи звільнених працівників бібліотеки в 1976–1990 рр. на букви «Н-О». — Оп. 3-ос., од. зб. 263. — Арк. 169-177.
35. Річний звіт про роботу філіалу бібліотеки за 1945 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 77. — 62 арк.
36. Річний звіт про виконання плану роботи відділу за 1948 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 182. — 9 арк.
37. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 210. — 194 арк.
38. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 270. — 53 арк.
39. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 332. — 119 арк.
40. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1953 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 435. — 119 арк.
41. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1965 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1217. — 113 арк.
42. Річний звіт про роботу бібліотеки за 1968 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1446. — 131 арк.
43. Річний план роботи відділу та звіт про його виконання за 1973 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1797. — 65 арк.
44. Семенова С. Ф. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Особові справи звільнених працівників бібліотеки на букви «С-Ш» за 1971–1973 рр. — Оп. 3-ос., од. зб. 267. — Арк. 117-151.
45. Стенограма (заседання організаційного Комітета виставки Мицкевича 4 января 1940 г.) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Від. рукописів. — Ф. 9 о/н, од. зб. 3896/7. — 10 арк.
46. Чернюк Н. Ф. Оптимізація системи обслуговування / Н. Ф. Чернюк // Бібліографічна інформація і сучасність : зб. наук. праць / Академія наук УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Київ : Наук. думка, 1981. — 128 с.